

# ההצלחה שהרגה את העיתון רקוויאם לחדשות הספורט, העיתון שהשפיע על עיצובה ועל מיסודה של עיתונאות הספורט בישראל

יחיאל לימור, אילן תמיר ואורלי שיפמן

פתיחתם של מחלקות ומסלולי לימוד מיוחדים לעיתונאות ולתקשורת ספורט ועם העניין הגובר והולך של חוקרים וסטודנטים בקשר שבין ספורט לתקשורת.<sup>6</sup> התפתחות התחום הניבה גם כתבי עת אקדמיים, המתמחים בתקשורת וספורט,<sup>7</sup> ובארגון הבין-לאומי לחקר התקשורת (IAMCR) הוקמה חטיבה מיוחדת לתקשורת הספורט.

עיתונות ספורט החלה להופיע באירופה בשלהי המאה התשע-עשרה. גלגולו הראשון של העיתון האיטלקי *Gazzetta dello Sport* ראה אור בשנת 1896, במקביל למשחקים האולימפיים הראשונים בעת החדשה, ומשנת 1913 הוא מופיע כיומון. העיתון הצרפתי *L'Equipe*, שגלגולו הראשון ראה אור בשנת 1900, ובשנת 1942 נהפך ליומון המוכר בשם זה מופיע עד היום, ואילו *Marca* הספרדי, שהחל להופיע בשנת 1938 כשבועון, נהפך לאחר ארבע שנים ליומון שאף הוא ממשיך לראות אור. אולם הרדיו, ועוד יותר מכך הטלוויזיה, הם שהזניקו את עיתונות הספורט. עיתונות הספורט אימצה טכנולוגיות חדישות, גיבשה דפוסי עבודה ייעודיים ופיתחה וטיפחה שפת כתיבה ודיבור ייחודיים. כך, לדוגמה, נטען כי לתוצרים של תקשורת הספורט יש שלושה מאפיינים בולטים: ספקטקולריות, כלומר מופעי ראוה, בעיקר בטלוויזיה; דרמטיזציה, כלומר יצירת סיפורים תקשורתיים המאופיינים במתח ובדרמה; וכן האנשה, כלומר הפיכת אירועים ומשחקים לממוקדי אדם.<sup>8</sup> הסיקור התקשורתי של הספורט שהחל כנושא שולי וכהשלמה לחדשות, בעיקר בתחום הפוליטי, הפך לאחד הענפים המרכזיים והגדולים בתקשורת.<sup>9</sup> לספורט יש תפקיד מפתח במסחור ובגלובליות של התקשורת.<sup>10</sup> לרבים מוספי הספורט הם הסיבה המרכזית לרכישת עיתון,<sup>11</sup> וריבוי ערוצי הספורט בטלוויזיה מלמד על העניין הרב של הצופים בנושא. בסיקור אירועי הספורט בעיתונות המודפסת או המשודרת אין צורך בבניית תסריט כדי לייצר דרמה, מתח או ריגוש. הספורט

עיתונות הספורט הייתה אחת הנפגעות העיקריות מהיעדר תשומת לב מחקרית מספקת לתולדות העיתונות בישראל,<sup>1</sup> למרות הפופולריות הרבה של נושא הספורט. הדבר מקבל משנה חשיבות לאור ההיקף הרחב שתופסים עמודי הספורט בעיתונות היומית, הדיווחים הנרחבים על ספורט באינטרנט, הזמן המוקדש לו בשידורי הרדיו או בטלוויזיה (למעלה מעשרה ערוצי ספורט מקומיים ייעודיים). בתוך כך בולטת במיוחד ההתעלמות מהתפקיד המיוחד שמילא עיתון אחד, **חדשות הספורט**, שיצא לאור בין השנים 1954-1985, בהתפתחות עיתונות הספורט בישראל.

המאמר הנוכחי, שהוא פרי מחקר ממושך המבוסס, בין השאר, על ראיונות רבים וייחודיים עם מייסדי העיתון ועם עיתונאים שכתבו בו,<sup>2</sup> מבקש לעמוד על מקומו של העיתון **חדשות הספורט** כתופעה ייחודית במפת תקשורת ההמונים בישראל, על תפקידו המתסיס בהתפתחות עיתונאות הספורט במדינת ישראל ובמיסודה, ועל תרומתו לעיתונות הישראלית.

## עיתונות ספורט כסוגה עיתונאית

מראשית ימיה עמדה העיתונות בעולם על העניין שהציבור מגלה בספורט. הדיווח הראשון בתחום הספורט, שעסק בקרב אגרוף, התפרסם בעיתון האמריקני *Boston Gazette* כבר בשנת 1733, כלומר 29 שנה בלבד לאחר הופעת העיתון הסדיר הראשון בארצות הברית.<sup>3</sup> אולם עיתונות הספורט נתפסה כהערת שוליים זניחה בהשוואה לפוליטיקה ולכלכלה, מבחינת השפעתה על התפתחות העיתונות.<sup>4</sup> רק בשנות השבעים של המאה הקודמת, כשלושה עשורים לאחר שחקר התקשורת החל להתפתח בארצות הברית, החלו חוקרי התקשורת לגלות עניין בתחום הספורט.<sup>5</sup> תוך שני עשורים קיבל תחום תקשורת הספורט לגיטימציה אקדמית, עם

הבוקר, ובמידה מסוימת הארץ, צידדו במכבי. המשקיף ואחריו חרות תמכו בבית"ר. מדורי הספורט בעיתונים השונים נטו לפאר את קבוצותיהם במידה שלא תמיד תאמה את המציאות.<sup>14</sup>

עיתונאי ספורט ותיק אחר, ישעיהו פורת (לימים עורך מדור הספורט במעריב), כתב על כך: "דור '47 עסק יותר בפוליטיקה של הספורט והרבה להתייחס בלהט ליריבות הפועל-מכבי ביתר בצד דיווח ענייני בספורט".<sup>15</sup>

מציאות תקשורתית זו, שרבים מעיתונאי הספורט ביקשו לשנותה, הייתה אחד משני הנדבכים שהובילו להקמת חדשות הספורט, שהוגדר לימים כ"עיתון הספורט החשוב ביותר במדינת ישראל".<sup>16</sup> המציאות הכלכלית – כלומר, קשיי ההישרדות של עיתונות הספורט – הייתה הנדבך השני. יעקב אפלווג ויחיאל ארזי (נוסף על עבודתו בהארץ) היו גם הבעלים והעורכים של השבועון ספורט ישראל. כמו מרבית העיתונים העצמאיים – להוציא את היומנים המסחריים הגדולים (מעריב, ידיעות אחרונות והארץ) – התקשה גם ספורט ישראל לעמוד איתן על רגליו מבחינה כלכלית, הן בגלל תפוצתו הנמוכה הן בגלל מיעוט המודעות, וכתוצאה מכך גם מקצועית.

על הקשיים הכלכליים סיפרה אלמנתו של אפלווג, רחל: "כסף לא היה בעיתון הזה. יעקב היה אמנם המו"ל והעורך, אך אני נאלצתי לעבוד כדי להביא פרנסה הביתה".<sup>17</sup> גם ספורט לעם, שיצא לאור מטעם מרכז הפועל, לא הצליח לבסס עצמו, ולאחר כשנתיים שבהן צבר גירעונות, החליט מרכז הפועל להפסיק את הופעתו.

בקרב כתבי הספורט הבכירים רווחה אפוא האמונה שרק "ריכוז כוחות" של אנשי מקצוע בתחום עיתונאות הספורט, ובמקביל חיסול התחרות בין העיתונים, עשויים לאפשר את קיומו של עיתון טוב שיצליח לבסס לעצמו תפוצה משמעותית וממילא גם בסיס כלכלי יציב. בחודש אוגוסט 1954 נפגשו שבעה מבכירי עיתונאי הספורט שעבדו ביומנים שונים בקפה דליה ברחוב הירקון בתל אביב.<sup>18</sup> בפגישה זו הוצע להוציא לאור עיתון ספורט חדש. השביעייה היוזמת כללה את: אלכסנדר אלכסנדרוני (מעריב), יעקב אפלווג (בעליו ועורכו של ספורט ישראל), יחיאל ארזי (בעלים ועורך של ספורט ישראל, וכן הארץ), נחמיה בן אברהם (מעריב וקול ישראל), יזהר ברנר (למרחב, ספורט לעם), יהודה גבאי (ידיעות אחרונות) וישראל פז (על המשמר, ספורט לעם). הרעיון היה לייסד עיתון שאפשר יהיה להגדירו כ"עיתון לאוהדי ספורט, על-ידי חובבי ספורט, למען הספורט". החלום הרחוק: להקים עיתון שיצא לאור פעמיים בשבוע, אך בעתיד הלא רחוק יהיה ליומון ראשון מסוגו בישראל.

שלושה חודשים מאוחר יותר חזרה השביעייה ונפגשה בקפה דליה. בפגישה זו נולד העיתון, שמן הגיליון הראשון שלו נסק אל פסגת ההצלחה. ההצלחה המהירה, כמו גם התפוצה הגדולה שלה זכה העיתון הזכירו, אולי לא במקרה, את ההצלחה המטאורית של עיתון ערב חדש, מעריב, שש שנים קודם לכן.

אפלווג וארזי נפרדו מספורט ישראל והשיקו, בצוותא עם עמיתיהם, את יורשו – חדשות הספורט. אפלווג, המו"ל, היה היחיד בין חברי השביעייה שעבד רק בעיתון החדש. כל האחרים המשיכו בעיסוקיהם הנוספים, איש איש בעיתונו. הרך הנולד, אף שנקלט בהצלחה בציבור הרחב, לא עמד עדיין על רגליו מבחינה כלכלית, ולבטח לא יכול היה לספק תעסוקה של ממש לכל מייסדיו, שהיו גם עורכיו. "כל השותפים עבדו בעיתונים נוספים", סיפר לימים משה לרר, שהחל את דרכו

מספק את כל אלה כאירוע מציאותי, כמין תכנית ריאליטי אולטימטיבית, העולה לעתים על כל דמיון.<sup>12</sup>

הספורט, תעשייה כלכלית אדירה, קשור היום בקשרים סימביוטיים עם אמצעי התקשורת, וכל אחד מהשניים מספק לרעהו תשומות ותרומות. הספורט מאפשר לאמצעי התקשורת לזכות בחשיפה בהיקפים שאין להם כמעט אח ורע בכל תחום אחר, והיקפי חשיפה אלה מתורגמים בדרך כלל לפרסומת, לכסף ולקידום תכנים תקשורתיים אחרים.

**הניצנים הראשונים של עיתונות הספורט בארץ ישראל**  
דיווחים ספורים ואקראיים בנושא הספורט פורסמו בעיתונים העבריים בארץ ישראל עוד לפני מלחמת העולם הראשונה. המדור הראשון שהוקדש לספורט פורסם בשנת 1925 בעיתונו של איתמר בן-אב"י, דואר היום, אף שהופעתו לא הייתה סדירה וקבועה. יומון ההסתדרות דבר, שהחל לראות אור באותה שנה, התחיל מיד בפרסום מדור ספורט, הארץ הלך בעקבותיו שלוש שנים מאוחר יותר ועל המשמר החל לפרסם מיד עם הופעתו בשנת 1943 מדור ספורט קטן אך קבוע.<sup>13</sup> ניסיונות להוציא לאור עיתונים מיוחדים המוקדשים לספורט היו בתקופת המנדט, אולם אף לא אחד מהם זכה באריכות ימים. רשימת העיתונים כוללת את הפרסומים הבאים: המכבי (בהוצאת מרכז מכבי, הופיע בהפסקות, 1913-1937); עזנו (בהוצאת מרכז הפועל, החל כשבועון בשנת 1927, נהפך בהדרגה ובהפסקות לדו-שבועון ולשנתון, עד שהפסיק את הופעתו ב-1948); הספורט (1930); הד הספורט (1932); הספורט (בהיעדר רישיון הוחלף שם העיתון בכל אחד מששת גיליונותיו להד הספורט, דבר הספורט, ניב הספורט, קול הספורט ונתיב הספורט, 1940-1941); ספורט השבוע (1946-1948); אספקלריה של ספורט (1946-1948) וכן קול הספורט (1948).

בשנים הראשונות אחרי הקמת המדינה ראו אור כמה עיתוני ספורט שמרביתם היו קשורים למרכזי הספורט המפלגתיים: הספורט הלאומי (בהוצאת מרכז בית"ר, 1949-1951), ספורט ישראל (שבועון עצמאי, 1949-1954), גורן כידון (בהוצאת מרכז הפועל, 1948-1951), ספורט לעם (בהוצאת מרכז הפועל, 1952-1954), הד הספורט (1965-1966). הופעתו של חדשות הספורט בשנת 1954 הייתה חידוש בנוף העיתונות במדינת ישראל הצעירה. העיתון, שראה אור במשך כשלושים שנה, יצק דפוסים חדשים של עבודה עיתונאית שהשפיעו בדורות הבאים לא רק על עיתונאות הספורט, אלא על העיתונות הישראלית כולה.

### הקמתו של חדשות הספורט

מרבית עיתוני הספורט שראו אור לפני הקמת המדינה או בשנים הראשונות לאחר הכרזת העצמאות היו קשורים, כאמור, למרכזי הספורט של המפלגות הגדולות: הפועל (מפא"י), מכבי (הציונים הכלליים) ובית"ר (חרות). ההטיה המפלגתית הביאה, מטבע הדברים, גם לסטייה באמינות הדיווח העיתונאי. הטיית והעדפות פוליטיות בסיקור התקשורתי היו גם במדורי הספורט של העיתונות המפלגתית היומית. כתב על כך לימים ישראל פז, עורך מדור הספורט בעל המשמר:

העיתונות הכתובה בתקופת המדינה שבדרך וגם לאחר הקמת מדינת ישראל היתה מפלגתית ברובה הגדול. השיוך הפוליטי והגיוון האידיאולוגי של העיתון השפיעו, כמובן, על התמיכה בקבוצות הספורט שהשתייכו למפלגה ולמרכז הספורט "הנכון" ועל ההסתייגות מקבוצות אחרות. מדורי הספורט בדבר ובעל המשמר תמכו בקבוצות הפועל.



מפגש של מייסדי חדשות הספורט בקפה דליה ברחוב הירקון בתל-אביב ב-1954

ובכך הקדים בעשרות שנים עיתונים אחרים, בארץ ובעולם, שחיפשו דרכי הידברות עם הקוראים וערוצי דו־שיח בין המוענים (העיתון, העיתונאים) לבין הנמענים (קוראי העיתון).

ספק אם כותבי הפנייה הכירו את תולדות העיתונות בארצות הברית, אך בסגנון הפנייה היה דמיון, אולי לא מפתיע, לדברים שנכתבו במחצית הראשונה של המאה התשע־עשרה בגיליונו הראשון של הסאן האמריקני, שהיה מבשרה של "עיתונות הפני" הפופולרית, ואולי אף לדברים שנכתבו בשלהי אותה מאה בעיתונו של ג'וזף פוליצר, הניו יורק וורלד", ממבשריה של העיתונאות הצהובה.<sup>21</sup>

ההשוואה הזו עלולה להטעות. אף על פי שגם עורכי חדשות הספורט הבטיחו לפרסם את כל האמת – בדיוק כפי שעשו חלוצי העיתונות הפופולרית בארצות הברית – הם לא הלכו בדרכם של האחרונים, ובמיוחד לא בדרכה של העיתונאות הצהובה. אדרבה, הם ביקשו להוציא לאור עיתון פופולרי אך אמין, שיעורר עניין בקרב מבוגרים וצעירים כאחד ועם זאת יהיה מכובד; שיהיה עם "היד על הדופק" אך יקפיד לספק לקוראים תמונה מהימנה ומדויקת; ובעיקר – עיתון שיפרסם פרשנויות עצמאיות ללא הטיה פוליטית. ההקפדה על איכות התוצר הסופי ניכרה בכל תחומי העשייה: החל בגיוס כותבים מוכשרים (רבים מהצעירים שהחלו את דרכם בחדשות הספורט מצאו את דרכם, בשנים שלאחר מכן, לאמצעי התקשורת ה"גדולים", ולא רק במדורי הספורט) ואף מאיירים (יעקב [זאב] פרקש, שעיצב את הסמליל של העיתון, פרסם קריקטורה שבועית מעל עמודיו), דרך איוש עובדי מנהלה מנוסים ומסורים וכלה בגיוס עובדי דפוס מיומנים. ההצלחה הייתה מהירה ומסחררת. חובבי ספורט נלהבים, שלא היו מוכנים לחכות עד למחרת בבוקר כדי לקבל לידיהם את הגיליון של יום ראשון, נקבצו ליד בית הדפוס כבר במוצאי שבת, כדי לאחוז

העיתונאית בספורט ישראל, לאחר מכן עבד בחדשות הספורט ולימים היה עורך הספורט של מעריב. "ההכנסות, או הרווחים, מהעיתון, לפחות בתחילת הדרך, לא הספיקו כדי לקיים משפחה".<sup>19</sup>

הגיליון הראשון של חדשות הספורט ראה אור ביום ראשון, 10 באוקטובר 1954.<sup>20</sup> כותרת המשנה של העיתון הכריזה: "בטאון ספורט מצויר בלתי תלוי" (לימים הוחלפה כותרת משנה זו בכותרת חדשה: "יומון הספורט של ישראל"). העיתון מנה שמונה עמודים. בחירת יום ההופעה לא הייתה מקרית. משחקי הכדורגל התקיימו בשבת, והעיתון של יום ראשון היה, מבחינתם של חובבי הספורט, מקור המידע העיקרי על שהתרחש במגרשי הספורט. בהתאם לתכנית המקורית הופיע העיתון פעמיים בשבוע, ביום ראשון וביום שישי, ולפיכך היה גם מקור מידע לקראת משחקי השבת וגם דיווח על המשחקים עצמם. זמן לא רב לאחר מכן הרחיב העיתון את פעילותו, ולגיליונות של ימי ראשון ושישי נוסף גם גיליון יום שלישי. ב-1959, כחמש שנים לאחר שהחל לצאת לאור, הוא נהפך לעיתון יומי.

בעמוד השני של הגיליון הראשון פורסמה, תחת הכותרת "דף חדש", פנייה אל הקוראים. "עם גליון זה, מתחילה הופעתו של עתון ספורט חדש. אנו מאמינים כי בכך ייפתח דף חדש בתולדות העתונות הספורטיבית בישראל", כתבו העורכים־המייסדים. "הכרתם את העתונאים אלא שהחידוש הרב הוא בכך שכל אלה נזדמנו לבמה אחת, לבטאון אחד [...] תנאי בסיסי: אי תלותו של העתון [...] אובייקטיביות מוחלטת [...] חדשות הספורט לא יפסיק להלחם למען הגינות בספורט". ועוד הבטיחו כי יפרסמו את "כל האמת", בין שזו "תהיה נוחה ונעימה" ובין ש"היא עלולה לפגוע במישהו או במשהו".

הפנייה הישירה והבלתי אמצעית לקוראים הייתה בהדרגה לאחד ממאפייניו של העיתון, שניסה לדבר אל קוראיו "בגובה העיניים",

צנטרפור). תחדישים לשוניים אחרים היו מילים כמו "שלושער" או "תיקול". בראייה רטרופקטיבית אפשר לומר כי כפי שחדשות הספורט היה חלוץ בהחדרת המינוחים בעברית לשפת הספורט – וממנה גם ללשון הכללית – כך עיתונות הספורט המודרנית, שהיא יורשתו של חדשות הספורט, משמשת במידה רבה חלוצה בהחדרת ביטויי לעז לשפת הספורט, וממנה לשפה הכללית. כך, כדוגמה, ה"גול", שנהפך בחדשות הספורט ל"שער" שוב מכונה "גול" ברבים מהדיווחים העיתונאיים העכשוויים. גם ה"אופסייד" – שהוחלף בזמנו במילה העברית "נבדל" – חוזר ותופס את מקומו בשפת הספורט הכתובה והמדוברת.

החדשנות של חדשות הספורט לא התמצתה רק בחידושי מילים ומונחים בעברית. אחד מסימני ההיכר הלשוניים של העיתון היו משחקי המילים, שהפכו, שנים מאוחר יותר, לאחד ממאפייניה הבולטים של עיתונאות הספורט הישראלית. משחקי המילים לא היו המצאה ישראלית מקורית, שכן מדורי הספורט בעיתונים היומיים במדינות המערב משופעים בהם. נראה שחדשות הספורט, שעורכי הקפידו לקרוא עיתונות ספורט מחו"ל, אימץ בקלות, תוך אלתור ההולם את השפה העברית, את השימוש במשחקי המילים.

משחקי המילים בכותרות היו מעשה של יום-יום בעיתון, והכותרות הבאות הן רק דוגמאות לכך: "הבה נליגה" (כותרת לקראת פתיחת עונת הכדורגל); "עוד לא אבדה שיקווננו" (כותרת לסיקור משחק שבו ניצלה מכבי תל-אביב מהידרדרות לתחתית הטבלה, בזכות שלושה שערים של החלוץ שיקוה); "נמני לא נם בדקה ה-90" (כותרת לסיקור משחק שבו כבש שחקן מכבי יפו, ראובן נמני, שער בדקה ה-90); "אמציה אל תיקח ללב (קוביץ)" (כותרת המתייחסת למאמן הכדורגל של הפועל באר שבע, אמציה לבקוביץ); "אלון נתן את הטון" (כותרת לכתבה המשבחת את משחקו של הכדורגלן אלון נתן); "לביא טרף ולא שבע" ו"לביא השמיע חצי שאגה" (משחקי מילים על שם משפחתו של החלוץ דוד לביא); "אביטן הוציא להכוח את המיץ! צמד שערי עד להפסקה הותירו את הכוח ללא כוח"; "מי שטרם בערב שבת – האכיל בשבת"; "הטיש טיש של גדעון טיש" (כתבה המתייחסת לשחקן גדעון טיש).

משחקי המילים של חדשות הספורט בלטו גם בהשוואה לעיתוני הספורט היומיים האחרים. כך, למשל, הכותרת למשחק הדרבי הגדול של תל אביב (משחק כדורגל בין מכבי להפועל תל-אביב) בידיעות אחרונות (25.01.1970) הייתה: "השבת של מכבי ת"א: בראש הטבלה – אחרי 5:0 בדרכי והפסד מכבי חיפה". בחדשות הספורט, לעומת זאת, הכותרת לאותו משחק הייתה: "21 אלף בעלי מטריות היו עדים לסנסציה בבלומפילד: מכבי ת"א הביס את הפועל 5:0 בדרכי מזהיר בכיכובו של שפיגל".

המעמד הציבורי של הספורט. הספורט, ולא רק בגלל ההישגים הצנועים של הספורטאים, לא ניצב בקדמת הבמה מבחינת מעמדו בחברה הישראלית. שרי הממשלה לא הפגינו את נוכחותם במגרשי הספורט ולא התחככו בספורטאים, וגם מאמנים לא זכו לקבל שיחות טלפון מפוליטיקאים בכירים כאשר קבוצותיהם זכו בניצחונות. חדשות הספורט הזניק את נושא הספורט במדרג החברתי. כך, לדוגמה, בערב יום העצמאות השביעי של המדינה, בשנת 1955, נפרשה בעמודו הראשון של העיתון תמונתו של ראש הממשלה, משה שרת, ותחתיה הכותרת "ראש הממשלה מברך באמצעות חדשות הספורט". בהמשך סיפר העיתון לקוראיו כי ראש הממשלה ביקש לאחל "הישגים חשובים

בידיהם גיליונות טריים שצבעם לח, אשר אך זה יצאו ממכש הדפוס. "במוצאי שבתות הגיעו לשם אלפי אנשים. זה לא היה צחוק. היינו צריכים להזמין שישה שוטרים בתשלום כדי לעשות שם סדר", סיפרו לימים ישראל פז ויהודה גבאי, "זה היה כמו לחם להמונים".

עדויות שונות, שלוקטו במשך השנים, ממחישות עד כמה היה העיתון "לחם להמונים". זוהיר בהלול, יליד עכו, לימים שדרן רדיו מוכר, סיפר: "הייתי מתעורר ברבע לשש, קונה את העיתון הראשון שהגיע לעיר, חוזר למיטה וקורא אותו עד שבע וחצי. אחר כך, בבית הספר, העיתון היה מונח כל היום מתחת לשולחן. עין אחת היתה על המורה שלימד אותי בצורה פרונטלית, ועין שנייה מתחת לשולחן".<sup>22</sup> תמונה דומה צייר משה לרר: "כל המורים ידעו שהשעה הראשונה, בכל יום ראשון, מוקדשת לקריאת העיתון. לא חשוב אם זה היה שיעור בגאוגרפיה, בתנ"ך או בהיסטוריה – חדשות הספורט היה מתחת לשולחן. ולא פעם מורה היה אומר לתלמיד: למה אתה מחביא את העיתון? גם אני רוצה לדעת מה כתוב בו".<sup>23</sup>

בשיאו הגיעה תפוצתו של חדשות הספורט, על פי עדויות מייסדיו ומנהליו, ליותר מ-40,000 עותקים ביום. תפוצה בהיקף כזה היתה גדולה בהרבה מתפוצתם של רבים מהיומנים, והסבר אפשרי לכך נעוץ בעובדה שבאותם ימים לא היו שידורי ספורט ישירים בטלוויזיה, וגם שידורי הספורט ברדיו היו מעטים, ועיתון הספורט היה אפוא ערוץ המידע העיקרי לחובבי הספורט.

### ההשפעות והמורשת של חדשות הספורט

בשנת 1998, 13 שנים לאחר שחדשות הספורט נעלם מנוף התקשורת הישראלית, הוא זכה ב"פרס היובל" של משרד החינוך והתרבות על תרומתו לספורט בישראל. אלא שתרומתו של העיתון איננה מצטמצמת לתחום הספורט בלבד, ואפשר להצביע על שלושה מישורים שבהם הטביע העיתון את חותמו, ובעיקר – הותיר אחריו מורשת, שרבים ממרכיביה שרירים וקיימים עד היום הזה. שלושה מישורים אלה הם: החברתי-תרבותי, המקצועי-עיתונאי והכלכלי.

### המישור החברתי-תרבותי

לפחות בשלושה היבטים הליתה לחדשות הספורט השפעה במישור החברתי-תרבותי.

**שפה וסגנון.** אחד המאפיינים הבולטים של עיתונות פופולרית בכלל, ושל עיתונות ספורט בפרט, הוא שימוש בשפה "נמוכה", רוויה שיבושי לשון ומשובצת בביטויי עגה. מבחינה זו חדשות הספורט היה יוצא דופן. הוא ניסה, והצליח, גם לשמור על טוהר השפה העברית וגם להחדיר לשפה העיתונאית קצביות ותחדישים לשוניים. "בעיתונות הכללית השתמשו בסגנון ארכאי ומשעמם. אנחנו הרשינו לעצמנו להחזיר דינמיות בסיקור", סיפר לימים יהודה גבאי, "לעומת השמרנות שהייתה נהוגה אז בעיתונות, זו הייתה פריצת דרך גדולה". זוהיר בהלול אף טוען כי העיתון חדשות הספורט הוא, למעשה, "מחיייה השפה העברית הספורטיבית".<sup>24</sup>

העיתון, שהקפיד על תקינות השפה, נאלץ להתמודד עם חסרונן של מילים בעברית לתיאור פעולות שונות בשדה הספורט. עיתונים אחרים השתמשו בביטויי לעז, אך חדשות הספורט חידש מילים בעברית. כך נולדו מילים כמו "נבדל" (במקום אופסייד), "קרן" (במקום קורנר), "שער" (במקום גול), "בלם" (במקום סטופר) או "חלוץ מרכזי" (במקום



תצלום משותף משנת 1955 של נבחרת חדשות הספורט ונבחרת מעריב

במשך השבועות האחרונים פנינו פניות רבות באופן ישיר ל"הפועל", "מכבי" ו"בית"ר". אנו עושים זאת גם הפעם, בקוראנו לכל הגורמים הקובעים, להמשיך ולגלות את הנכונות לוותר ולהבין את הצד השני גם בהמשך הדיונים, כפי שאלו נתגלו בשלביו הראשונים. שכרנו האמיתי בא בשעה שנודע כי הצדדים נתכנסו בכל זאת לשורה של דיונים מתוך מגמה למצוא דרך להתגבר על המכשולים והקשיים ולצאת לדרך המלך. חבל רק כי שכרנו זה עדיין איננו מלא. לאחר שלוש פגישות בין שני הצדדים הגיעו הדיונים למבוי סתום.<sup>26</sup>

לא רק ב"שטעטאל". עיתונות הספורט הארץ-ישראלית והישראלית עסקה ברובה, עד להקמתו של **חדשות הספורט**, בנעשה במגרשי הספורט בארץ, בבחינת "רק מה שקורה אצלנו – מעניין". **חדשות הספורט** קירב את קוראי העיתון אל הנעשה בתחום הספורט בעולם הרחב. "עיתונות הספורט העולמית היתה מקור מידע חשוב בשבילנו", סיפר לימים אחד ממייסדי העיתון, יחיאל ארזי. "כל שבוע רכשתי עיתונים רבים מצרפת, מאיטליה וממדינות אחרות, וכך יכולנו להביא את העולם הגדול אל הקורא הישראלי". בעוד העיתונים היומיים עסקו בעיקר בחדשות ספורט מקומיות, פתח **חדשות הספורט** את עמודיו לרווחה לידיעות מכל העולם. כך, לדוגמה, בגיליונו מ-4 בפברואר 1970 התפרסמו ידיעות ודיווחים בנושא הספורט במדינות שונות, בעוד העיתונים האחרים עסקו באותו יום בחדשות מקומיות בלבד. כשלושה חודשים לאחר הופעתו כבר יצק העיתון את יסודותיו של מפעל שיימשך עוד שנים רבות: בחירת הספורטאי המצטיין בעולם. תחת הכותרת "חדשות הספורט בוחר בכוכבי 1954" נכתב: "ממנהגו של כל עיתון ספורט לבחור בראשית חודש ינואר את הספורטאי הבולט

ושיאים חדשים לספורטאים בישראל".

ביטוי אחר לקידום מעמדו החברתי של הספורט היה בכינונו של משאל לבחירת ספורטאי השנה. המשאל, שבו נטלו חלק רוב עיתונאי הספורט, הניח את התשתית למסורת הקיימת עד היום והנהוגה בעיתונים שונים, של בחירת "ספורטאי השנה". בענף הכדורסל אף מוסדה בחירת "שחקן השנה", והיא מנוהלת כיום בידי מנהלת הליגה הבכירה בשיתוף ערוץ הספורט בטלוויזיה.

פן נוסף של ההיבט הציבורי מצא את ביטויו בכך שהעיתון לא הסתפק בדיווחים על משחקי הספורט או בפרשנות עליהם, אלא גם נקט עמדה מערכתית בנושאים ציבוריים הקשורים לספורט. המדור "לאורך המסלול", שפורסם במשך למעלה מעשור, נהפך לבמה קבועה לדעות על המתרחש בשדה הספורט בארץ ובעולם. לקראת הבחירות לרשויות המקומיות בשנת 1974 כתב ישראל פז מאמר – שכותרתו "לא רק לפני בחירות" – ובו תביעה מראשי הערים והמועצות המקומיות לפרוע את שטרות ההבטחות לבוחרים בדבר פיתוח הספורט ומתקניו.<sup>25</sup> העיתון, שראה עצמו שליח של הספורט ושל האוהדים, נאבק למען הספורט לא רק מעל דפיו. במאמר שפורסם בינואר 1955 במדור "לאורך המסלול", אשר היה כמעין מאמר מערכת, חשף העיתון כי פעל "מאחורי הקלעים" כדי לסייע בהידברות בין מרכזי מכבי להפועל בסוגיית גיבוש תקנון חדש להתאחדות לכדורגל. "בשעה שנתקדו השמיים וסימני משבר קשה נתגלו באופק, פתחנו במסע שמטרתו היתה לשכנע את שני הצדדים גם יחד כי טובת הכדורגל הישראלי וטובתו של הספורט בכלל, מחייבים לנהוג תוך שיקול דעת ורצון טוב", סיפר העיתון לקוראיו,

שעבדו בעיתון אפשר למנות את: אסף קוטין, אריה (לובה) קנפר, אלכסנדר זיסקינד, אהרן יוסילביץ, יצחק פריידין, אוסקר טאובר, יצחק מימל, נתן כץ, יצחק ברז, אליצור ראובני ועוד.

**פיתוח דפוסי דיווח חדשים.** חלק מהצלחתו של **הדשות הספורט** לזכות באהדת הקוראים נעוץ בדפוסי הדיווח החדשים שהעיתון פתח וטיפח בהתמדה, ואשר העניקו לו מעמד של ייחודיות מול דיווחי הספורט בעיתונות היומית, הן המסחרית הן המפלגתית. דוגמה לכך הייתה המדור "בדקה ה-91", שבמסגרתו דיווח העיתון לקוראיו על הנעשה בחדר ההלבשה, לאחר סיום המשחק, וזאת נוסף על סיקור המשחק עצמו. חידוש בולט אחר: אימוץ הדפוס של הענקת ציונים אישיים לשחקני הכדורגל, דפוס דיווח והערכה שהיה לשכיח בהדרגה בכל העיתונים והתפשט גם לענפי ספורט שונים. משה ליטבק, שחקן נבחרת ישראל בכדורגל בשנות החמישים ומאוחר יותר גם מאמן, נזכר כי "הדבר הראשון שעשה שחקן כדורגל כאשר פתח את העיתון היה להסתכל איזה ציון קיבל, ולא פעם היו שחקני כדורגל מתקשרים לעיתונאים הרלוונטיים ושואלים מדוע קיבלו, למשל, ציון 5 ולא 6".

**הרחבת טווח הסיקור.** כדורגל היה ענף הספורט העיקרי, ולעיתים אף הבלעדי, שזכה בסיקור במדורי הספורט בעיתונות היומית, ובמידה רבה גם בעיתונות הספורט הייעודית והקטנה. **הדשות הספורט** פרץ את חומות הגטו שסגרו על מגרש הכדורגל, ומראשיתו חשף לפני חובבי הספורט ענפים חדשים כמו אגרוף, היאבקות, טניס, כדורסל, אתלטיקה ושחייה. אפילו השחמט זכה בסיקור מעל עמודי העיתון. במשך שנים המשיך העיתון להקצות שטחי סיקור לענפי ספורט קטנים, כמו שיט, שהחל לזכות בחשיפה תקשורתית בעיתונות היומית הפופולרית זמן רב מאוחר יותר.

**שינוף קוראים.** תפיסות עיתונאיות מודרניות, שהתפתחו בארצות הברית בעשורים האחרונים, חרטו על דגלן את העיקרון של דו-שיח עם הקהל. **הדשות הספורט** קדם להן. שנים רבות לפני שמושגים כמו "עיתונות קהילתית" או "עיתונות אזרחית" חדרו לתודעת אנשי התקשורת בעולם המערבי, כבר פיתח העיתון הישראלי ערוצי דיאלוג עם קוראיו. הקשר עם הקוראים היה לאחד ממאפייניו המוכרים של העיתון, שפתח את תיבת הדואר שלו לרווחה לפני מכתבי הקוראים. אחד התוצרים היותר מוכרים של הדיאלוג עם הקוראים והניסיון כמו לשתפם בעשייה העיתונאית, היה המבצע ל"המצאת" קריאת עידוד לנבחרת ישראל בכדורגל. הקריאה "אל אל ישראל", שאותה הציע אחד מקוראי העיתון ואשר נבחרה מבין עשרות הצעות על ידי ועדה שחבריה היו חיים חפר ויהודה גבאי – נהפכה מאז לקריאת העידוד הלאומית בכל ענפי הספורט.

אחת התרומות החשובות של **הדשות הספורט** לעיתונות הישראלית, ולעיתונות הספורט בפרט, הייתה העובדה שהוא שימש חממה להכשרת דור העתיד של עיתונאי ספורט. רבים מעיתונאי הספורט הבכירים בישראל, בעיתונות המודפסת והמשודרת – ובהם עמוס כרמלי (שורץ), יהושע שגיא, פנחס זהבי, מנחם לס, מוטי חביב, או שלום ואנו – החלו את דרכם המקצועית ככותבים צעירים בעיתון זה. גם לאחר שנים נזכרו בוגרי העיתון ביחס חם והלבבי שבו זכו ובהכשרה המקצועית המשובחת שקיבלו.

אי אפשר להתעלם גם מהתרומה של **הדשות ספורט** בתחום המגדרי. מימיו הראשונים החל העיתון לסקר ספורט נשים, נושא שלא עורר עד אז כמעט עניין בעיתונות היומית. "זו הייתה שטות לומר שאין עניין

ביותר בשנה החולפת. חדשות הספורט ניסה ללכת בדרך חיובית זו, וגייס את חברי המערכת וכתביו הראשיים לעריכת המשאל שיציין את הספורטאי המצטיין בעולם"<sup>27</sup>.

### המישור המקצועי-עיתונאי

במישור המקצועי-עיתונאי הנהיג **הדשות הספורט** שורה של חידושים, שאחדים מהם תרמו לעיצוב דפוסי עבודתה של עיתונאות הספורט כולה בשנים הבאות. בולטים בין החידושים הללו:

**אימוץ נורמות סיקור מקצועיות.** מול רוב עיתונאות הספורט, שהייתה מפלגתית ומוטת דיווח, אימץ **הדשות הספורט** חלופה שהייתה מקובלת בעיקר בעיתונות המסחרית, כלומר: עיתונות עצמאית, בלתי תלויה ואובייקטיבית. משה ליטבק, שחקן עבר בנבחרת ישראל בכדורגל, כינה את העיתון "העיתון שלנו", בהסבירו כי "כל הספורטאים היו קוראים בו. הוא היה מאד ניטרלי. כתבו שם עיתונאים שהשתייכו לימין ולשמאל, למכבי ולהפועל"<sup>28</sup>.

**פורמט.** העיתונות הישראלית ברובה הייתה מאופיינת, במחצית הראשונה של שנות החמישים, בתבניות קשיחות: פורמט של יריעה רחבה לעיתוני הבוקר ופורמט של טבלואיד לעיתוני הערב. **הדשות הספורט** הפגין גמישות תבניתית: ביום א' הופיע העיתון בתבנית של עיתון בוקר, ובשאר ימות השבוע הוא הופיע בדרך כלל בתבנית הטבלואידית המוקטנת. המתכונת המורחבת נועדה לאפשר סיקור מובלט של משחקי השבת, בכותרות ובתצלומים. עשורים אחדים מאוחר יותר חיקתה העיתונות הפופולרית בישראל את החידוש של **הדשות הספורט**, כאשר עמודי החדשות של גיליונות יום ו' החלו להיות מודפסים בתבנית כפולה.

**עיצוב גרפי.** **הדשות הספורט** גיבש טכניקות עיצוביות שהיו חדשות ונועזות לזמנן, ובשנים שלאחר מכן אומצו גם בידי העיתונות הפופולרית. טכניקות אלה כללו, בין השאר: שימוש בכותרות ענק שהשתרעו לרוחב העמוד או שילובים מתוחכמים של אותיות סדר בלט עם גלופות של כותרות בכתב יד. טכניקה אחרת, שנועדה להדגשה, הייתה השימוש בחצים שחורים שכוונו את עינו של הקורא לטקסט מסוים, לחלק מהטקסט או למרכיב כלשהו בתצלום. למרות המגבלות הטכניות של ההדפסה בעידן של טרום צבע בעיתונות הישראלית, ידע העיתון לנצל בצורה מיטבית את הטכניקות שעמדו לרשותו. כך, לדוגמה, נעשה שימוש מושכל בכותרות נגטיב בצבע אדום, ואילו הלוגו של העיתון – שהיה ברגיל בצבע אדום – נדפס בימי שלישי בצבע ירוק.

**שיבוץ תצלומים.** עורכיו של **הדשות הספורט** הטיבו לזהות את חשיבות התצלומים כמספרי סיפור. במקביל לפרישת רשת גדולה של כתבים צעירים ונמרצים, פרש העיתון גם רשת גדולה של צלמים. אלה הונחו לקלוט בעדשת המצלמה שלהם את "הרגע האמיתי", או את "תצלום האקשן": את סצנת הבקעת השער, את ראשו של השחקן הנוגח בכדור, את הפנים הצהולות אחרי הבקעת השער ואת החיבוקים ושאות השמחה לאחר הניצחון. הבלטת התצלומים, שהעניקו לקוראים תחושה של חוויה אותנטית ושל מי שהיה בעצמו שותף לאירוע הספורטיבי, עודדה תחרות בין הצלמים, וזו מצדה הביאה להעלאת הרמה המקצועית ולשיפור מתמיד באיכות התצלומים. העיתון היה אפוא לחממה שהצמיחה דורות של צלמים, שאחדים מהם המשיכו בדרכם במדורי הספורט בעיתונות הכללית ואחרים תפסו מקום של כבוד ברשימת צלמי העיתונות המובילים במדינה. בין הצלמים הבולטים

**הספורט** שיופיע בימים הקרובים" (ואמנם, העיתון הוציא לאור בשנתו השנייה מגזין מיוחד לסיכום אירועי השנה בספורט).

הצלחת העיתון וכוח ההשפעה הגובר שלו בציבור הולידו שיתוף פעולה מעניין בין העיתון למפעל ההימורים בספורט (ספורטוטו). בימי שלישי ראה העיתון אור בתבנית מגזינית, שנשאה את השם **חדשות ספורטוטו** (שבועון הספורט המצויר של ישראל). העיתון, שיצא לאור לראשונה ב-8 במאי 1968, היה בן 12 עמודים וכלל, נוסף על המידע היומי, כתבות מגוונות וחומר הקשור לטוטו. בשבועון הזה כתבו רבים שלא נמנו עם הצוות הקבוע של **חדשות הספורט**, ובהם אלכס גלעדי, ברוך שיינברג ונסים קוית.

אחת השאלות המסקרנות היא מדוע הצליח **חדשות הספורט** להתבסס ולשגשג במשך תקופה ארוכה מבחינה כלכלית בלי לאיים על העיתונות היומית, ובמיוחד המסחרית, ובלי שזו מצדה תנסה להשתלט בעצמה על נושא הספורט. לתשובה על שאלה זו יש פן כפול. ראשית, העיתונות היומית, בעיקר המפלגתית והמסחרית (ובעיקר **מעריב וידיעות אחרונות**), לא ראתה בחובבי הספורט קהל יעד פוטנציאלי לשיווק עיתונים. ההערכה הייתה שנושא הספורט – וליתר דיוק הכדורגל, שהיה הספורט הדומיננטי באותן שנים – מעניין בעיקר את בני הנוער, ואילו רכישת העיתונים היומיים נעשית בידי המבוגרים. למעשה אפשר לראות בכך ביטוי ליחסה של העיתונות היומית לספורט, כלומר נושא שולי וזניח, שאינו ראוי לסיקור נרחב.

שנית, **חדשות הספורט** שירת למעשה את העיתונים היומיים, ואפשר להם חיסכון במשאבים וקיצוץ בעלויות. "במשך שנים אחדות לא הסתיר דב יודקובסקי, שהיה עורכו בפועל של **ידיעות אחרונות**, את שמחתו מעצם קיומו של עיתון הספורט"<sup>32</sup>, גילה לימים יהודה גבאי, שהיה באותן שנים עורך מזר הספורט **בידיעות אחרונות**. ההסבר לכך היה פשוט: **חדשות הספורט** היה עיתון בוקר, וכבר בלילה אפשר להשיג גיליונות טריים שלו, ואילו **ידיעות אחרונות** וכמוהו **מעריב** היו עיתוני צהריים ש"נסגרו" והורדו לדפוס רק לקראת השעה עשר בבוקר. הדבר אפשר לשני העיתונים לקבל שפע של מידע בחינם לאחר שזה כבר פורסם מעל עמודי **חדשות הספורט**, ולספק אותו לקוראיהם. החיסכון הזה היה חשוב ל**ידיעות אחרונות**, שלא נהנה מאינתנות כלכלית, ונאבק קשה במעריב, שהיה העיתון המצליח ביותר. **ידיעות אחרונות**, מסתבר, לא היה העיתון היחיד שנהנה מכך ש**חדשות הספורט**, שפרש רשת גדולה של כתבים בכל מגרשי הספורט, נהפך למקור חינם למידע. "גם עיתונים יומיים אחרים פעלו באותה צורה", נזכר יהודה גבאי, "במקום להעסיק כתבים – הם לקחו את התוצאות מ'**חדשות הספורט**'"<sup>33</sup>.

במילים פשוטות: **חדשות הספורט** לא איים על העיתונים הגדולים והנפוצים, אדרבה, הוא היה ספק חינם של מידע בעבורם, ולכן לא ראו בו בן תחרות או איום. אולם בהדרגה ובאטיות נתחווה לעיתוני הערב המסחריים תמונת המציאות, כפי שנתגלתה בדוכני העיתונים: **חדשות הספורט** היה מצרך מבוקש, ולא רק בקרב בני נוער, ותפוצתו גדלה והלכה.

תגובת העיתונות היומית המסחרית, אף על פי שהייתה מהוססת ואטית מאוד, מצאה את ביטויה בגידול עקיב ומתמיד בסיקור נושא הספורט (ראו לוח I). בינואר 1959, לדוגמה, היה **חדשות הספורט** עיתון יומי בן שמונה עמודים, ואילו שני עיתוני הערב הקדישו לנושא הספורט ולסיקורו שטח מועט בלבד: עמוד וחצי במעריב ועמוד אחד

בספורט נשים", סיפר לימים יחיאל ארזי, מעורכיו של העיתון. "היום רבים מגלים עניין בספורט הנשים, ואפשר לראות את הסיקור הנרחב להצלחות של נשים באולימפיאדה, באליפות העולם בכדורגל לנשים או במקצועות כמו בטניס ושיט. ב'**חדשות הספורט**' זיהינו את העניין הזה כבר בשלב מוקדם, ולכן שילבנו בעיתון מדור שכותרתו היתה 'נשים בספורט' כביטוי מעשי לעניין בספורט הנשים"<sup>29</sup>. דוגמה נוספת למודעות של מייסדי העיתון לספורט הנשים ולאפשרות שנשים תשתלבנה בעשייה העיתונאית ככתבות וכשדריות, אפשר לראות במיזם להכשרת עיתונאי ספורט, שנוהל בידי שניים מעובדי העיתון, ישעיהו פורת ומשה לרר. "כחמישית ממשתתפי הקורס היו נשים", סיפר פורת, "לא הייתה הגבלה על קליטת נשים, ההיבט המגדרי לא היווה בעיה, ואדרבא – להיפך, היה עידוד לדיווחים על ספורט נשים ולכתיבה של נשים בעיתון. כל ספורטאית שהיתה ראויה לכך – כתבו עליה"<sup>30</sup>. בין בוגרות הקורס שהשתלבו מאוחר יותר בעיתונות הספורט הייתה ברוריה ביגמן, שהתקבלה לעבודה במעריב. והיה ביטוי מעשי נוסף לתפיסה המגדרית של העיתון: כבר בשנה השנייה לקיומו בחר העיתון בשושנה ריבנר, שחינית מועדון ברית מכבים עתיד, כספורטאית השנה בשחייה.

### המישור הכלכלי

עיתונות הספורט שקדמה ל**חדשות הספורט** לא הצליחה לעמוד על רגליה מבחינה כלכלית. השבועון העצמאי **ספורט ישראל** לא הניב רווחים, ומתחרהו העיקרי, **ספורט לעם**, היה בגירעון שהוביל לסגירתו. **חדשות הספורט** הוכיח שעיתון ספורט יכול גם להיות עסק, ואפילו מצליח. למעשה, הפגין יזמות כלכלית – שהייתה מבוססת על הבנה של צורכי הקהל – וזו גררה בעקבותיה חיקויים.

לעיתונות מודפסת יש שני מקורות קיום כלכליים: מודעות ותפוצה, כאשר המודעות הן המרכיב העיקרי והחשוב ביותר. החשיבות של התפוצה נובעת מהקשר בינה לבין המודעות: ככל שהתפוצה גדולה יותר, כך גדל שיעור המודעות וכך עולה מחירן למפרסם. הבעלים העורכים של **חדשות הספורט** ידעו שהעיתון איננו אטרקטיבי במיוחד למפרסמים, משום שמרבית קוראיו הם בני נוער וצעירים, שאינם נחשבים כוח קנייה. על כן חיפשו דרכים להגביר את התפוצה וליצור מסגרת של קשר קבוע וכמו-מחייב בין הקוראים לבין העיתון.

הדרך שבחרו מראשית ימיו של העיתון הייתה אף היא מעין חידוש בתחום היזמות הכלכלית: פיתוח מערכת של מנויים. באותן שנים לא היו עדיין מנויים לעיתוני הערב המסחריים – שהיו, ולו לכאורה, בני התחרות העיקריים של **חדשות הספורט** – והכנסותיהם מתפוצה התבססו על מכירה ישירה בדוכנים ואצל מוכרי העיתונים, כאשר שיטת המנויים הופעלה רק בעיתוני הבוקר. כחודשיים לאחר השקתו הציג העיתון מעל עמודיו "מפעל החתמה של **חדשות ספורט**". העיתון הסביר לקוראיו כי "עיתון הספורט של מדינת ישראל, המופיע פעמיים בשבוע, פתח במפעל החתמה מורחב. מחלקת המנויים של 'חדשות הספורט' תסדיר בגמר מפעל החתמה את חלוקת העיתון באמצעות עיתוני בוקר. במקומות עבודה או במפעלים, שיחתמו על מספר גדול של מנויים באופן קולקטיבי, תהיה הגביה מרוכזת"<sup>31</sup>. מחיר החתימה למשך שנה היה 15 ל"י ולחצי שנה – 7.5 ל"י. העיתון אף הבטיח כי "כל החותם על העיתון ומשלם למפרע דמי חתימה למשך שנה יזכה בפרסים מיוחדים, בראש ובראשונה בשנתון הספורט בהוצאת **חדשות**

כשלושה חודשים אחרי הופעת **חדשות החליטו** מייסדיו של **חדשות הספורט** לקפל את דגליהם. הפרסומאי דוד אדמון, שנכנס לשותפות בעיתון כשנתיים קודם לכן, רכש את מניותיהם וניסה להמשיך ולהוציא את העיתון. אך הסוף היה צפוי, וכעבור כשנה הלך העיתון לעולמו. הפעם סופית.

גם כאשר **חדשות הספורט** נעלם ממפת התקשורת ומנוף הספורט לא נעלמה מורשתו. "פרס היובל" שהוענק לו מטעם משרד החינוך והתרבות כ-13 שנים לאחר סגירתו היה רק ביטוי הערכה אחד למורשת הזו. ביטויי הערכה רבים אחרים מופיעים עד היום, כמעט מדי יום, בעמודי הספורט של העיתונות היומית ושל ערוצי תקשורת אחרים, הממשיכים בדרכו של החלוץ, שהצלחתו היא שהרגה אותו.

### סיכום

חוקר התקשורת הבריטי ריימונד בויל טוען כי תקשורת הספורט היא מעין סוכנת שינוי ולפעילותה יש השפעה על העבודה העיתונאית בשלושה מישורים: גלובליות, אימוץ חידושים דיגיטליים ושיווק.<sup>34</sup> בחינה רטרופקטיבית של תולדות **חדשות הספורט** מלמדת כי ליומון הספורט הישראלי אכן הייתה השפעה בשלושת התחומים הללו.

במישור הגלובלי ניכרה ההשפעה בכך שהעיתון חשף את קוראיו לעולם הגדול – לאירועים, למדינות ולבני אדם. העיתונות היומית, המסחרית והמפלגתית התמקדה שנים רבות בעיקר בדיווח על אירועי ספורט מקומיים. **חדשות הספורט** פתח את עמודיו לרווחה לדיווחים על הנעשה בתחום הספורט בעולם כולו – בארצות הברית, באירופה ובדרום אמריקה. מבחינה זו העיתון היה החלוץ בהצבתה של עיתונות הספורט הישראלית על המפה הגלובלית, ולו כמשקיפה.

אף שהחידושים הדיגיטליים החלו רק בשנים האחרונות לקיומו, והתעצמו לאחר סגירתו, הרי מבחינות רבות תאמה התנהגותו של העיתון, וממילא גם השפעתו, לקביעה בדבר השפעת עיתונות הספורט. העיתון הקדים את העיתונות היומית באימוץ חידושים טכנולוגיים וגרפיים, ואלה אפשרו לו – לפחות בשנותיו הראשונות – להציג בפני הקוראים עיתון חדשני מבחינה צורנית, שהרכבה להשתמש בגרפיקה, בתצלומים ובצבע.

בתחום השיווק פיתח **חדשות הספורט** גישות וטכניקות חדשות שהעיתונים האחרים אימצו מאוחר יותר. בין אלה: הפעלת מערכת מגויימת, שיתוף קוראים במשאלים, אימוץ תבנית גמישה (יריעה רחבה ביום ראשון ותבנית טבלואידית בשאר ימות השבוע), שימוש נרחב בתצלומים גדולים שנועדו ללכוד את עינם של קוראים, וכן האנשה של אירועים וסיפורים כדי לרגש את הקוראים.

סוציולוג הספורט הישראלי אמיר בן-פרורת טוען כי הכדורגל נהפך, ובמיוחד בעשורים האחרונים, "ממשחק לסחורה".<sup>35</sup> **חדשות הספורט** הוכיח כי הספורט איננו רק תחביב או עיסוק בשעות הפנאי לילדים ולמבוגרים, אלא הוא גם "סחורה" – שיש לה ביקוש ויש לה קונים.

### הערות

1 בין המחקרים המעטים שעסקו בנושא עיתונות הספורט, בדרך כלל בצורה מוגבלת, אפשר למנות את: ד' כספי ו' לימור, **המתווכים: אמצעי התקשורת בישראל 1948-1990**, תל-אביב 1992; ח' קאופמן, "ראשיתם של דיווחי הספורט בעיתונות העברית המנדטורית", **בתנועה**, ד, 1 (1997), עמ' 59-80; י' גלילי, "התקשורת האלקטרונית והספורט בישראל", בתוך: ח' קאופמן וח'

בלבד **בידיעות אחרונות**. חמש שנים מאוחר יותר נותר היקפו של **חדשות הספורט** כפי שהיה, אך הסיקור בשני עיתוני הערב התרחב לחמישה עמודים. בינואר 1969 מנה **חדשות הספורט** 16 עמוד, אך נושא הספורט **בידיעות אחרונות** נפח לשבעה עמודים **ובמעריב** נותר כשהיה (חמישה עמודים).

בינואר 1979 נותר **חדשות הספורט** בן 16 עמוד, והתחרות בינו לבין עיתוני הערב הייתה גלויה וברורה: **מעריב** הקדיש לסיקור אירועי הספורט של יום השבת 24 עמוד, ואילו **ידיעות אחרונות** הקדיש לספורט תריסר עמודים. גם חמש שנים מאוחר יותר, כאשר **מעריב** צמצם את מספר העמודים המוקדשים לספורט, נותרו שני עיתוני הערב בני תחרות חריפים, כאשר הקדישו לסיקור הספורט מקום נרחב. באותן שנים גם הרחיבו העיתונים את המדורים המיועדים לנשים ולמשפחה, ויצרו מעין "חבילה משפחתית", המציעה לכל אחד מבני המשפחה (האב, האם ובני הנוער) עמודי עיתון שיעניינו אותם.

### לוח I: הגידול במספר העמודים – השוואה בין **חדשות הספורט** לעיתוני הערב (בשנים 1959-1984)

חודש ושנה	חדשות הספורט	מעריב	ידיעות אחרונות
ינואר 1959	8	11/2	1
ינואר 1964	8	5	5
ינואר 1969	16	5	7
ינואר 1974	16	6	6
ינואר 1979	16	24	12
ינואר 1984	16	10	12

הכתובת הייתה אפוא על הקיר. לכל הרחבה בסיקור הספורט בעיתוני הערב המסחריים הייתה השלכה בלתי נמנעת על **חדשות הספורט**. כל קורא של מדורי הספורט בעיתוני הערב היה, בעצם, "קורא פוטנציאלי אבוד" מבחינתו של עיתון הספורט העצמאי.

### גסיסתו של **חדשות הספורט**

התחרות הגוברת והולכת מצד עיתוני הערב לא הייתה הסכין היחידה שננעצה עמוק בעורפו של **חדשות הספורט**. הרחבת שידורי הספורט ברדיו וכניסת הטלוויזיה לסלון הביתי, אף שהציעה שידורי ספורט מצומצמים, כרסמו גם הם במעמדו כאמצעי התקשורת המוביל בתחום סיקור הספורט. תפוצתו ירדה, ומעמדו בשוק התקשורת נחלש.

המכה האחרונה והקשה מכולן התרחשה עם לידתו של היומון **חדשות** בשנת 1984. אחד מחידושי של היומון החדש היה בהנהגת "עמוד ראשון" כפול: האחד, העמוד הראשון המקובל, שבו מובאות ידיעות החשובות ביותר, והשני – העמוד האחורי של העיתון, שהוקדש לספורט. ללידת **חדשות**, שיצא לאור בשעת בוקר מוקדמת בדומה לעיתוני הבוקר האחרים, הייתה השלכה נוספת, עקיפה, על **חדשות הספורט**. עד להופעת **חדשות** היו שני היומנים המסחריים הגדולים – **ידיעות אחרונות** ו**מעריב** – מעין צהרונים למחצה, וכדי להתחרות ביומון החדש הקדימו שני העיתונים את הופעתם ונהפכו אף הם לעיתוני בוקר לכל דבר. גם היתרון הקל הזה, של עיתון ספורט המופיע בבוקר ומקדים את מתחרייו – אבד.



- קאופמן וח' חריף (עורכים), **תרבות הגוף והספורט בישראל במאה העשרים**, ירושלים 2002, עמ' 383-398; הנ"ל, "שירים ושערים: ספורט ותקשורת המונים", בתוך: י' גלילי, ר' לידור וא' בן-פורת (עורכים), **במגרש המשחקים: ספורט והברה בתחילת האלף השלישי**, רעננה 2009, עמ' 333-388 (להלן: גלילי ואח' [עורכים], **במגרש המשחקים**); I. Tamir and Y. Galily, "The Human Factor in the Historical Development of the Media: Israel Sports Pages as a case Study", *International Journal of the History of Sport* 28 (2011), pp. 2688-2706
- 2 הראיונות עם שלושה ממייסדי העיתון – יהודה גבאי, יחיאל ארזי וישראל פז – וכן עם אחדים מוותיקי הכותבים בו, נערכו במועדים שונים במהלך העשור האחרון. חלק מהעיתונאים ראינו פעמים מספר.
- 3 גלילי ואח' (עורכים), **במגרש המשחקים**.
- 4 R. Boyle, , *Sports Journalism*, London 2006, p. 31
- 5 A.C. Billings, M.L. Butterworth, and P.D. Turman, *Communication and Sport*, Thousand Oaks, CA 2012, p. 7
- 6 ראו למשל: N. Trujillo, "Introduction", in: R.S. Brown and D.J. O'Rurck (eds), *Case Studies in Sport Communication*, Westport, CT 2003, pp. XI-XV
- 7 *Sports Media; Sports Media Journal*; דוגמאות לכתבי עת כאלה: *Communication and Sport; International Journal of Sport Communcation*
- 8 D. Stead, "Sport and the Media". In: B. Houlihan (ed.), *Sport and Society* London 2008, pp. 328-347
- 9 W. Nichols, P. Moynaham, A. Hall & J. Tylor, *Media Relations in Sport*, Morgantown, WV, 2002
- 10 C. Robertson, "A Sporting Gesture?: BSKyB, Manchester United, Global Media, and Sport", *Television and New Media*, 5, 4 (2004), pp. 291-314
- 11 M. Mencher, (). *News Reporting and Writing* (11<sup>th</sup> edn), Boston, MA 2007
- 12 י' גלילי, "השותף האולטימטימ: ספורט וטלוויזיה", **אותות**, 197 (1996), עמ' 90-88
- 13 על ראשיתם של מדורי הספורט ראו במאמרם של י' גלילי וח' קאופמן בגיליון זה.
- 14 י' פז, "הספורט בעיתונות הכתובה בארץ-ישראל ובמדינת ישראל". בתוך: ח' קאופמן וח' חריף (עורכים), **תרבות הגוף והספורט בישראל במאה העשרים**, ירושלים 2002, עמ' 383-398; הנ"ל, "שירים ושערים: ספורט ותקשורת המונים", בתוך: י' גלילי, ר' לידור וא' בן-פורת (עורכים), **במגרש המשחקים: ספורט והברה בתחילת האלף השלישי**, רעננה 2009, עמ' 333-388 (להלן: גלילי ואח' [עורכים], **במגרש המשחקים**); I. Tamir and Y. Galily, "The Human Factor in the Historical Development of the Media: Israel Sports Pages as a case Study", *International Journal of the History of Sport* 28 (2011), pp. 2688-2706
- 2 הראיונות עם שלושה ממייסדי העיתון – יהודה גבאי, יחיאל ארזי וישראל פז – וכן עם אחדים מוותיקי הכותבים בו, נערכו במועדים שונים במהלך העשור האחרון. חלק מהעיתונאים ראינו פעמים מספר.
- 3 גלילי ואח' (עורכים), **במגרש המשחקים**.
- 4 R. Boyle, , *Sports Journalism*, London 2006, p. 31
- 5 A.C. Billings, M.L. Butterworth, and P.D. Turman, *Communication and Sport*, Thousand Oaks, CA 2012, p. 7
- 6 ראו למשל: N. Trujillo, "Introduction", in: R.S. Brown and D.J. O'Rurck (eds), *Case Studies in Sport Communication*, Westport, CT 2003, pp. XI-XV
- 7 *Sports Media; Sports Media Journal*; דוגמאות לכתבי עת כאלה: *Communication and Sport; International Journal of Sport Communcation*
- 8 D. Stead, "Sport and the Media". In: B. Houlihan (ed.), *Sport and Society* London 2008, pp. 328-347
- 9 W. Nichols, P. Moynaham, A. Hall & J. Tylor, *Media Relations in Sport*, Morgantown, WV, 2002
- 10 C. Robertson, "A Sporting Gesture?: BSKyB, Manchester United, Global Media, and Sport", *Television and New Media*, 5, 4 (2004), pp. 291-314
- 11 M. Mencher, (). *News Reporting and Writing* (11<sup>th</sup> edn), Boston, MA 2007
- 12 י' גלילי, "השותף האולטימטימ: ספורט וטלוויזיה", **אותות**, 197 (1996), עמ' 90-88
- 13 על ראשיתם של מדורי הספורט ראו במאמרם של י' גלילי וח' קאופמן בגיליון זה.
- 14 י' פז, "הספורט בעיתונות הכתובה בארץ-ישראל ובמדינת ישראל". בתוך: ח' קאופמן וח' חריף (עורכים), **תרבות הגוף והספורט בישראל במאה העשרים**, ירושלים 2002, עמ' 383-398; הנ"ל, "שירים ושערים: ספורט ותקשורת המונים", בתוך: י' גלילי, ר' לידור וא' בן-פורת (עורכים), **במגרש המשחקים: ספורט והברה בתחילת האלף השלישי**, רעננה 2009, עמ' 333-388 (להלן: גלילי ואח' [עורכים], **במגרש המשחקים**); I. Tamir and Y. Galily, "The Human Factor in the Historical Development of the Media: Israel Sports Pages as a case Study", *International Journal of the History of Sport* 28 (2011), pp. 2688-2706
- 15 י' פורת, "40 שנה מאוחר יותר", בתוך: **ספר השנה של העיתונאים**, תל-אביב 1987, עמ' 115.
- 16 פז, "הספורט בעיתונות הכתובה", עמ' 352.
- 17 ראיון אישי, 12.2.2012.
- 18 י' גבאי, "שנת המוצא". בתוך: מ' רוזנבלום (עורך), **40 שנה לעתונאי הספורט בישראל**, תל-אביב 1988, עמ' 10.
- 19 ראיון אישי עם משה לרר, 27.6.2002.
- 20 העיתון נדפס בדפוס **על המשמר**, שבו נדפס גם היומון של מפלגת מפ"ם. בשנים הראשונות להופעת העיתונים שרר מחסור בנייר להדפסת עיתונים, והנייר הוקצב לעיתונים על פי חשיבותם ותפוצתם. **חדשות הספורט**, שלא נהנה מגיבוי מפלגתי, נתפס בעיני הממשלה כפחות חשוב ועל כן סופק לו נייר בכמות קטנה מזו שנדרשה לו למעשה. את החסר השלים העיתון בעזרת דפוס **על המשמר**.
- 21 על "עיתונות הפני" ר"העיתונאות הצהובה" ראו למשל: F. Mott, *American Journalism – A History: 1690-1960*, 3<sup>rd</sup> ed., New York 1969; M. Emery, E. Emery & N. Roberts, *The Press and America*, 8<sup>th</sup> ed., Boston 1996; Sloan, D.W. & J. Startt, *The Media in America*, Northport, AL 1999
- 22 א' גברון, "אמציה אל תיקה ללב(קוביץ)", **שם המשחק**, 2 (1996), עמ' 81.
- 23 שם.
- 24 שם.
- 25 **חדשות הספורט**, 6.1.1974, עמ' 2.
- 26 שם, 2.1.1955, עמ' 2.
- 27 שם, 9.1.1955, עמ' 2.
- 28 ראיון אישי עם משה ליטבק, 14.9.2002.
- 29 ראיון אישי עם יחיאל ארזי, 3.8.2008.
- 30 ראיון אישי עם ישעיהו פורת, 7.8.2008.
- 31 **חדשות הספורט**, 9.1.1955, עמ' 2.
- 32 ראיון אישי עם יהודה גבאי, 12.12.2001.
- 33 שם.
- 34 R. Boyle, *Sports Journalism: Context and Issues*, London 2006
- 35 א' בן-פורת, **ממשחק לסחורה: הכדורגל הישראלי 1999-1948**, שדה בוקר 2002.